

Висновки до розділу 1

1. Історичний розвиток економічної науки віддзеркалює той факт, що використання земельних ресурсів тривалий час носило антропоцентричний характер при розгляді землі як елемента природної системи для отримання максимального прибутку. Тому цілком закономірно, що суспільство усвідомило необхідність гармонізації відносин з природою і, зокрема, в землекористуванні, що знайшло відображення у виникненні нової науки – економіки землекористування. Екстенсивне використання земель в умовах адміністративно-командної системи було обґрунтовано існуючою на той час доктриною радянської науки, орієнтованою на зростання обсягів виробництва завдяки розширенню посівних площ. Здійснені в аграрній сфері зміни у формах власності на землю, визначення грошової оцінки земель, паювання земель і майна, розробка, прийняття і введення в дію основоположних нормативно-правових актів, а також негативні тенденції розвитку якісного стану земель стали важливою соціально-економічною та екологічною передумовою для розвитку ресурсоощадної діяльності аграрних підприємств в умовах інтенсифікації використання земельних ресурсів.

2. Виходячи із сучасного екологічно небезпечного стану землекористування в Україні, перспективним напрямком є стратегія ресурсоощадної діяльності аграрних підприємств, яка синтезує позитивні сторони традиційного й органічного землеробства, знижує деградаційні процеси земельних ресурсів. Тому в умовах інтеграції України у світову економічну систему необхідними є розробка і

реалізація Національної програми збереження і відтворення земельних ресурсів, створення економічного механізму, який забезпечує досягнення поставленої мети.

3. Визначено, що деструктивні явища в сільськогосподарському землекористуванні – це події і процеси, які прямо чи опосередковано призводять до погіршення якісних характеристик ґрунтів, втрати сільськогосподарськими угіддями характеристик основного засобу виробництва в сільському господарстві. Їх класифікація має складну ієрархічну структуру і поділяється на групи за ознаками: часом прояву, територіальним масштабом, тенденціями розвитку, напрямом впливу, джерелами походження. Наявність деструктивних явищ зумовлює екологічний стан земельних ресурсів – природний, рівноважний, кризовий, критичний і катастрофічний.

4. Для виявлення деструктивних явищ у сільськогосподарському землекористуванні необхідна відповідна інформація у просторі і часі, яка слугуватиме для попередження, локалізації деградаційних процесів і прогнозування подальшого розвитку раціонального використання земельних ресурсів. Отримання такої інформації досягається шляхом організації ведення моніторингу земель, основним завданням якого є систематичне отримання, нагромадження і збереження інформації щодо екологічного стану земельних угідь, створення нормативно-довідкової бази для банку даних, аналіз, узагальнення і підготовка інформації для прийняття відповідних управлінських рішень.

5. Посилення антропогенного навантаження на земельні ресурси призвело до комплексних взаємопов'язаних процесів, що зумовило втрату їх властивостей як природного тіла, тобто деградацію різного виду: механічну, фізичну, хімічну, фізико-хімічну, біологічну, гідромеліоративну, радіаційне забруднення та інші. Деградація ґрунтів – основна причина їх низької продуктивності, яка посилюється їх природними властивостями. Одним із напрямків збереження і відтворення земельних ресурсів є обґрунтування обмеженого режиму їх використання, аж до повного вилучення з інтенсивного сільськогосподарського обороту шляхом консервації та реабілітації деградованих і малопродуктивних земель.

6. Деструктивні явища мають, у першу чергу, техногенний характер і тісно пов'язані з соціально-економічними та земельними відносинами. Тому їх запобігання і ліквідація повинна вирішуватися на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях, а фінансування – забезпечуватись, відповідно, за рахунок державного бюджету, місцевого бюджету, коштів землевласників і землекористувачів тощо.